

Written by ПОЛЕГЕНЬКА ОЛЕНА РУСЛАНІВНА, викладач відділу підготовки прокурорів з підтримання публічного обвинувачення в суді Національної академії прокуратури України (м.Київ)

Wednesday, 05 December 2018 12:19

Військова служба є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, іноземців та осіб без громадянства, пов'язаній із обороною України, її незалежності та територіальної цілісності. Виходячи з цього, військовослужбовцями є особи, які проходять військову службу на особливому виді служби, пов'язаною з виконанням військового обов'язку або службою на конкурсно-контрактній основі в військових формувань, утворених відповідно до законів України [1].

Тобт

о, суб'єктом злочинів проти встановленого порядку несення військової служби передбачених розділом XIX Кримінального кодексу України можуть бути військовослужбовці, на яких держава покладає відповідні обов'язки, невиконання або несумлінне виконання яких у низці випадків може викликати тяжкі наслідки, що свідчить про підвищену небезпеку таких злочинів.

Зауважимо, що суб'єкт військових злочинів є спеціальним, якому поряд з загальними ознаками суб'єкта злочину, притаманні особливі ознаки, які виділяють його та відмежовують від інших суб'єктів злочинів.

Окремі проблемні питання ознак суб'єкта військових злочинів було досліджено в працях Х.М. Ахметшина, В.О. Бодаєвського, Ф.С. Бражника, С.Ф. Денисова, М.І. Панова, В.Г.Сизранцева, С.О. Харитонова, В.М. Ярія та іншими. Однак питання пов'язані з визначення критерія осудності військовослужбовця, який вчиняє злочин під час несення та проходження військової служби досліджувались фрагментарно, тому існує необхідність у комплексному вивченні вказаної теми.

Так, осудність суб'єкта військового злочину належить до загальних ознак суб'єкта злочину формула котрої є однією з аксіом кримінального права.

Відповідно до ч. 1 ст. 19 Кримінального кодексу України Осудною визнається особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними [2]. Не погоджується з законодавчою конструкцією визначення осудності Т.М. Приходько, зазначає, що використання в даній статті слова «могла» є недоречним, як при обмеженій осудності, так і при осудності, мова повинна йтися саме про «здатність», а не про «можливість» [3, с. 84].

Ми погоджуємось з вищенаведеним, та хочемо додати, що поняття осудності за КК України, побудовано більш на психологічному критерії, не враховуючи медичний та юридичний аспекти, вважаємо, що такого трактування осудності достатньо експерту-психіатру, але не юристу. Юристу потрібно аналізувати осудність не тільки з точки зору стану особи під час вчинення злочину, а й як передумову або навіть умову саме винного діяння особи та можливості притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинений злочин і призначення покарання.

У юридично-науковій літературі, погляди науковців щодо визначення та складових осудності також є неоднорідними.

З даного питання привертає увагу кандидатська дисертація А.А. Васильєва «Проблеми осудності у кримінальному праві», дослідник зазначає, що одна група вчених осудністю вважає обумовлену станом психічного здоров'я особи здатність усвідомлювати вчинені нею суспільно небезпечні дії та керувати ними (В.С. Трахтеров); здатність бути винним і відповідальним (П.С. Дагель), здатність особи «в момент» вчинення злочину усвідомлювати свої дії та керувати ними (Ш.С. Рашковська); здатність особи усвідомлювати свої дії та керувати ними і пов'язана з нею здатність бути винною і відповідальною за вчинення суспільно небезпечної дії (Н.П. Грабовська, Н.С. Лейкіна).

Written by ПОЛЕГЕНЬКА ОЛЕНА РУСЛАНІВНА, викладач відділу підготовки прокурорів з підтримання публічного обвинувачення в суді Національної академії прокуратури України (м.Київ)

Wednesday, 05 December 2018 12:19

Друга група науковців, поняття «осудність» визначає як стан особи, яка вчиняє злочин, усвідомлюючи свої дії і керуючи ними в силу більш менш повного душевного здоров'я (І.К. Шахріманьян); передбачає такий психічний стан людини, при якому вона «в момент» вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії та керувати ними (В.С. Орлов); є характеристикою злочинця, його психічного стану «в момент» вчинення злочину (М.П. Карпушин, В.І.Курляндській); нормальний стан особи (О.М. Лазарев) та ін. [4, с. 18]. На наш погляд осудність це юридичний інститут, який є обов'язковою ознакою суб'єкта як елемента складу злочину, який передбачено у кримінальному законі та виступає передумовою вини, а без доведення останньої не настає кримінальна відповідальність та покарання, також наявність осудності забезпечує досягнення мети покарання, яка відповідно до ч. 2 ст. 50 КК України включає в себе не тільки кару, а виправлення засудженого, попередження вчиненню нових злочинів як засудженими так і іншими особами [2].

Отже, дослідивши осудність як загальну ознаку суб'єкта військового злочину, можна дійти висновку, що вказана ознака у Кримінальному кодексі України побудована більше на психологічному аспекті, але включає в себе соціально-медичний, психологічний, юридичний критерії. Тому, на практиці органи досудового розслідування встановлюють факт скоєння військовослужбовцем військового злочину, а при виникненні питання про осудність особи, експерти в ході психіатричної або комплексної психолого-психіатричної експертизи складають висновок про здатність особи усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними під час вчинення злочину, за наявності у особи відносного психічного здоров'я. Суд в даному випадку під час дослідження висновку експерта встановлює здатність військовослужбовця до усвідомленої та вольової поведінки під час вчинення злочину.

Список використаних джерел: 1. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Приходько Т.М. Проблема обмеженої осудності в кримінальному праві: дис...кан. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2001. 216 с.

4. Васильєв А.А. Проблеми осудності в кримінальному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2005. 221 с. {jcomments on}